

BLIV KLOG PÅ PENGE

Få overskud nu
og i fremtiden

Lær at lægge et
budget og holde det

JEG FATTER ALTSÅ IKKE DET DER MED ØKONOMI!

Sådan siger mange, når de forholder sig til egen privatøkonomi. De manglende kundskaber betyder i første omgang manglende overblik og i yderste konsekvens bundløs gæld.

Formålet med dette hæfte er at øge børns og unges viden om økonomi, så de kan forholde sig kvalificeret til egen økonomi og forstå centrale begreber som renter, indtægter, udgifter, budgetter osv.

Materialet er udarbejdet i samarbejde mellem banksektoren og skolesystemet. Hæftet er skrevet af matematiklærer og

cand.pæd. Pernille Ladegaard Pedersen, der i samarbejde med Spar Nord har udvalgt centrale begreber inden for privatøkonomi, elever skal forstå i 7. og 8. klasse. Desuden har elever fra 7. og 8. klasse på Ådalsskolen på Djursland været med til at afprøve og forbedre materialet, så forklaring og opgaver er udformet i et nutidigt sprog, som er let og forståeligt.

Bogen er gratis og udleveres på forespørgsel til alle elever og lærere, der ønsker at bruge den i undervisningen.

God arbejdslyst

PERNILLE LADEGAARD PEDERSEN
Matematiklærer,
cand.pæd.

OLE MADSEN
Kommunikationsdirektør,
Spar Nord

FORORD OG INDHOLD	
INDTÆGTER.....	6-7
OPGAVER.....	8-11
UDGIFTER.....	12-13
OPGAVER.....	14-19
BUDGET-ØKONOMI KRÆVER PLANLÆGNING..	20-21
OPGAVER.....	22-27
RENTER-PENGE KOSTER PENGE.....	28-29
OPGAVER.....	30-31
OMREGNING TIL PROCENT-FORSKELLIGE LÅNTYPER.....	32-33
OPGAVER.....	34-37
VALUTA -FÅ STYR PÅ KURSEN..	38-39
OPGAVER.....	40-43
PRISEN PÅ VARER I UDlandet.....	44-45
OPGAVER.....	46-47
VALUTASTIGNING I PROCENT.....	48-49
OPGAVER.....	50-53
KAN DU BLIVE ØKONOMISK VISMAND?..	54-55

INDTÆGTER

I Danmark fortæller vi sjældent andre, hvor mange penge vi tjener eller har. Nogen signalerer dog, at de har en høj indtægt ved at køre rundt i en dyr bil eller gå med dyre tasker. Men kan man være sikker på, at folk har en høj indtægt, fordi de kører rundt i en dyr bil eller har en Gucci-taske?

Diskutér:

- Hvorfor tror du, de ikke gør det?
- Vil du fortælle det, hvis du vandt 2 millioner kroner i lotto?
- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Ved du, hvad dine venner får i lomme penge? (Ja/nej)
- Hvem tjener mange penge i Danmark?
- Hvor meget er mange penge?

Fakta

Indtægter

er de måder, du får penge på. Fx lomme penge eller løn.

Faste indtægter

er penge, som du er sikker på at få hver måned eller uge.

Oversigt over verdens højeste lønninger

OPGAVE 1

- a) Lav en oversigt over, hvilke indtægter du har på en måned. (Skriv ind i skemaet)
- b) Er der nogen indtægter, som du har hver måned? Det vil sige faste indtægter?

Eksempel

INDTÆGTER	MELLEMPREGNING	RESULTAT	FAST INDTÆGT
LOMMEPENGE		300 KR	JA
FØDSELSDAAGSGAVE	$300 + 400$	700 KR	NEJ

Udfyld dit eget skema:

INDTÆGTER	MELLEMPREGNING	RESULTAT	FAST INDTÆGT
TOTAL (IALT)			

EKSPERTOPGAVE

Vælg en professionel fodboldspiller, en sangerinde, en håndboldspiller eller din far/mor. Forestil dig, hvilke indtægter han/hun kan have. Søg efter oplysningerne på nettet. Er det nemt eller svært at finde oplysningerne?

Stilling

Årsløn

Website

Ugentlig arbejdstid

OPGAVE 2

Forbind månedsløn og arbejde med en streg

Ingeniør	ca. 32.000 kr.
Kassedame	ca. 20.000 kr.
Advokat	ca. 390.000 kr.
Tømrer	ca. 42.000 kr.
Adm. direktør	ca. 61.000 kr.

EKSPERTOPGAVE

Hvis alle skal betale 40 % i skat, hvor mange penge bliver så sat ind på deres lønkonto?

(Man kan ikke helt beregne skatten sådan, da der er nogen, som betaler topskat. Den skat er på cirka 60%)

Ingeniør:

Kassedame:

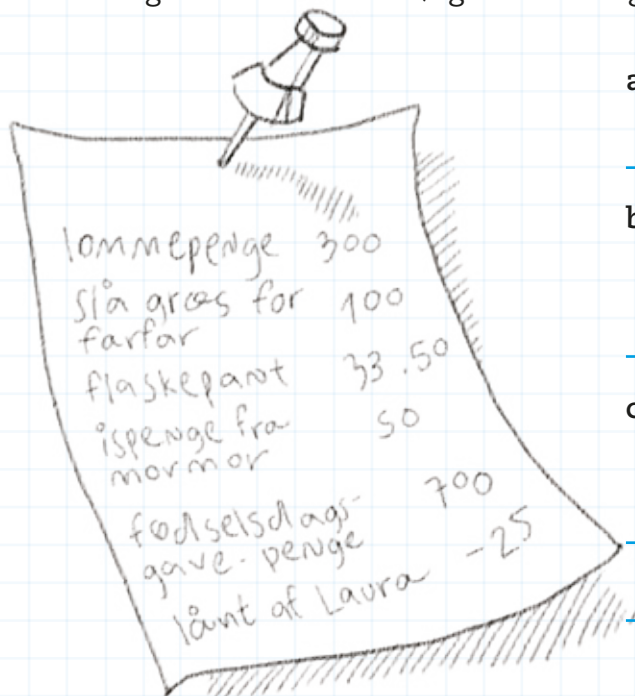
Advokat:

Tømrer:

Adm. direktør:

OPGAVE 3

En dreng i 8. klasse havde følgende indtægter i april måned:

a) Hvor stor var drengens samlede indtægt i april?

b) Hvilken indtægt har drengen fast hver måned?

c) Hvilken indtægt, mener du, man ikke kan sige er en indtægt? Hvorfor?

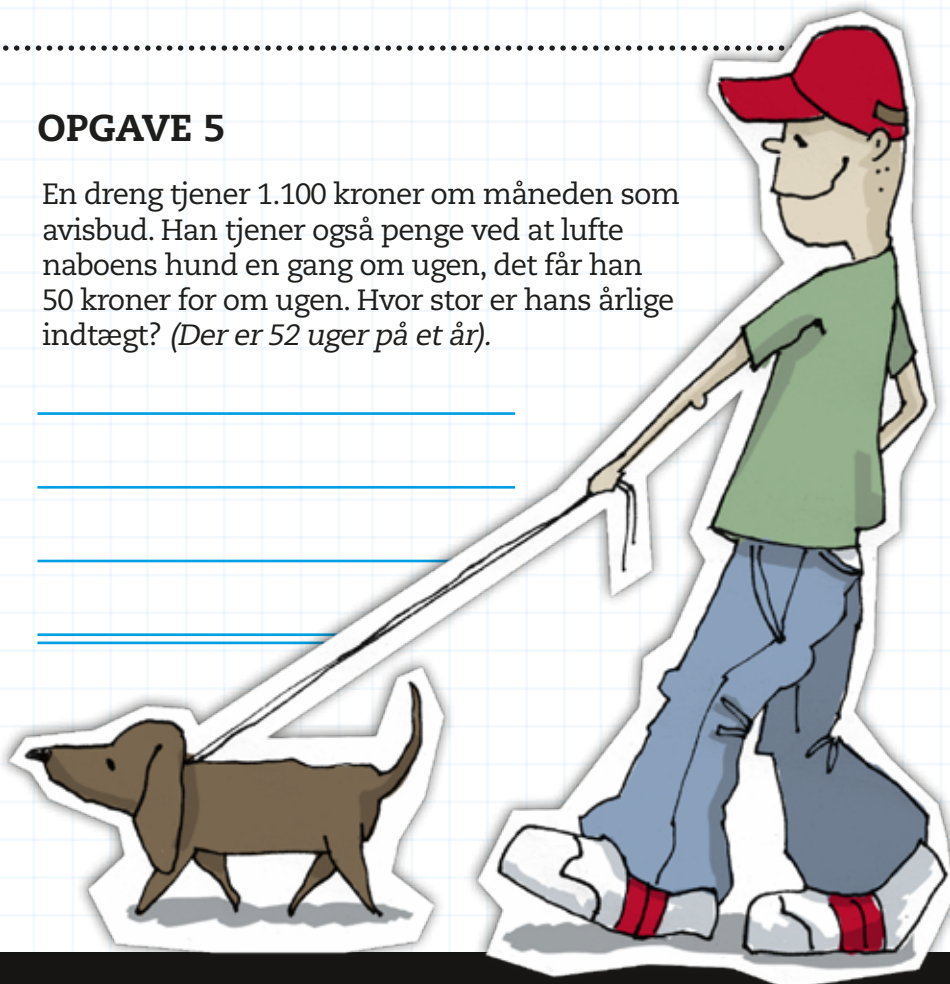
OPGAVE 4

En pige i 7. klasse får 400 kroner i lomme-penge hver måned. Hun har et job som hjælpetræner i gymnastik, det tjener hun 650 kroner på hvert halve år.

Hvor stor er hendes årlige indtægt?

OPGAVE 5

En dreng tjener 1.100 kroner om måneden som avisbud. Han tjener også penge ved at lufte naboens hund en gang om ugen, det får han 50 kroner for om ugen. Hvor stor er hans årlige indtægt? (Der er 52 uger på et år).

EKSPERTOPGAVE

En familie har følgende indtægter i april måned:

Fars løn:

Mors løn:

Børnepenge:

Fødselsdagsgave:

I alt:

Både far og mor skal betale 40% af deres løn i skat. Hvor mange penge bliver sat ind på deres fælles konto denne måned?

Mellemregning

UDGIFTER

Udgifter er det, du bruger penge på - fx biografbilletter, slik og mobiltelefon. Der findes faste udgifter, variable udgifter og engangsudgifter. Faste udgifter er kendte og planlagte udgifter, som koster det samme hver gang. Fx 1.200 kroner om året til fodboldklubben i kontingent eller 200 kroner hvert halve år til klassekassen.

Variable udgifter er det, du køber løbende og som varierer efter, hvor mange penge du bruger. Det kan fx være tøj eller slik. Du gør variable udgifter faste, hvis du hver måned

sætter et bestemt beløb af til at købe tøj eller slik for. Eller hvis du sætter et beløb af, som du ikke ved, hvad du vil bruge til. Sådan et beløb kalder man for "diverse".

Engangsudgifter er udgifter, der ikke er planlagte, og som du kun har en gang imellem. Fx en ny cykel eller et skateboard.

Når du flytter hjemmefra, vokser dine udgiftsposter, fordi du pludselig selv skal betale for alt fra køkkenruller til tandlægebesøg.

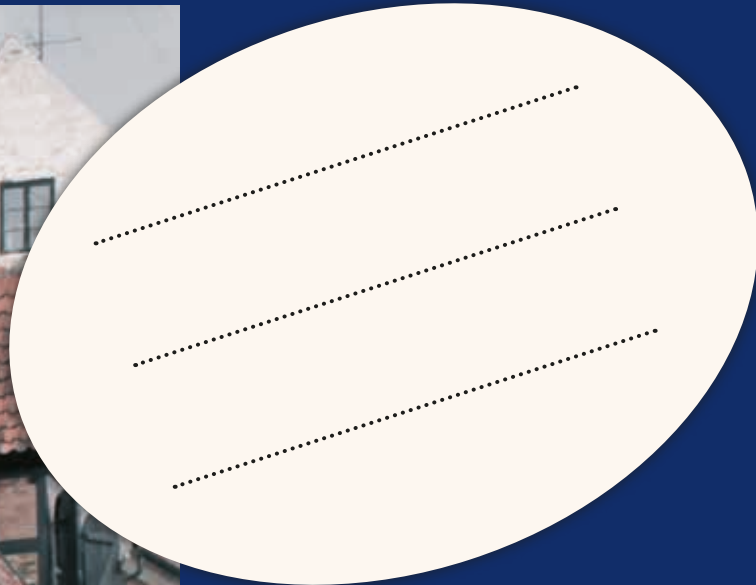

FORSIKRINGER

DAGLIGVARER

Skriv tre ting, du drømmer om at købe:

ELEKTRICITET

TANDLÆGEBESØG

HUSLEJE

BIL

BENZIN

Hvad unge bruger
deres penge på?

Scan og læs om
dine rettigheder
som forbruger.

Sammenlign med din
sidekammerat, har I nogen
ønsker, som er ens?

Er der nogen ting, som alle
i klassen ønsker, de havde
råd til? Hvad koster de?

Fakta

Udgifter er det du bruger penge
på. Du kan have:

Faste udgifter = Fast beløb hver
måned eller uge, fx kontingent.

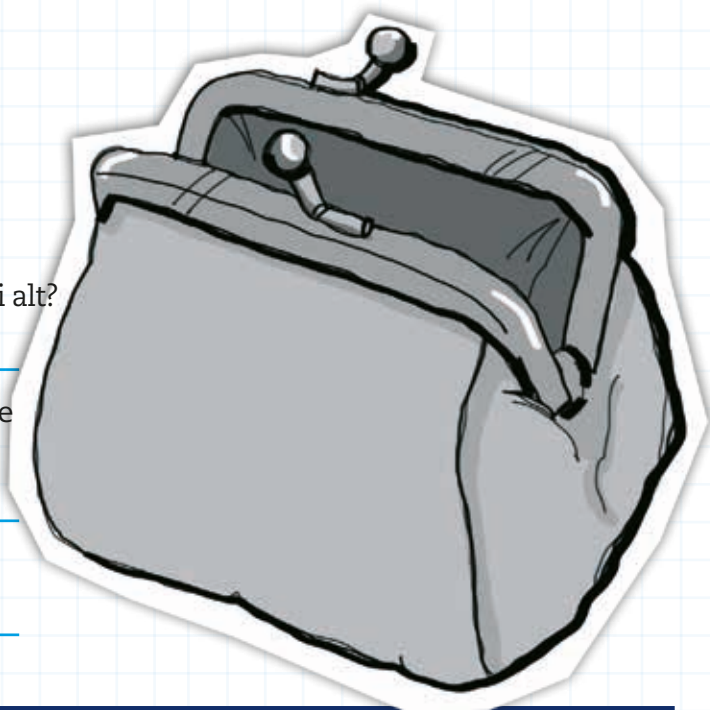
Variable udgifter = Udgifter med
forskellig størrelse og beløb, fx
tøj.

Engangsudgifter = Sjældne
udgifter, fx ny cykel.

"Diverse" betyder beløb afsat til
ting, man pludselig får behov for
at købe.

OPGAVE 1

- Lav en oversigt over de udgifter, som du havde i sidste måned. (Brug skemaet)
- Hvor meget havde du udgifter for den måned i alt?
- Hvilke udgifter var faste udgifter, og hvilke var variable udgifter?
- Havde du nogen engangsudgifter?

UDGIFTER	KRONER	FASTE/VARIABLE
I ALT		

DISKUTÉR

Udgiftsposten kan desværre nogle gange eksplodere, fordi de fleste af os somme tider kommer til at købe ting, vi måske ikke helt har råd til. Vi drømmer om den dyre mobil, den fede computer eller den lækre jakke, og så ender det med, at vi køber den, fordi vi simpelthen bliver nødt til at eje den.

OPGAVE 2

I oktober måned havde en pige i 7. klasse følgende udgifter:

Biografbillet 75 kr.

2 pizzaer 65 kr. stk.

Bluse 199 kr.

Sko 355 kr.

Opsparing til
klassetur 100 kr.

5 poser chips til
20 kr. stk.

17 colaer til
14 kr. pr. stk.

a) Hvor meget havde
pigen udgifter for i alt?

b) Er der ting, som
pigen bruger for
mange penge på?
Hvad synes du?

a)

b)

OPGAVE 3

En uge havde en dreng i 9. klasse disse udgifter:

Biografbillet 75 kr.

1 pizza 65 kr.

2 colaer til 15 kr.
pr. stk.

4 frokoster i kantinen
til 25 kr. pr. stk.

Et par fodboldstøvler
til 899 kr.

a) Hvor meget havde dren-
gen udgifter for den uge?

b) Hvor meget vil drengen
have i udgifter om året,
hvis ugen er en typisk uge,
det vil sige, han cirka har
de samme udgifter i alle
ugerne?

c) Hvilke udgifter mener
du ikke er rimeligt, at
drenge har hver uge?

a)

b)

c)

EKSPERTOPGAVE

Hvad mener du, det er mere rimeligt at regne med, at drengen har i udgifter om året?

OPGAVE 4

Hvilke faste udgiftsposter ved du, dine forældre har?

[illegible]

Man siger, at man skal regne med at bruge minimum 75 kroner på mad om dagen.

OPGAVE 5

Hvor mange penge spiser du som minimum for om måneden, om året og i 18 år? (Hvis vi siger, at priserne på mad ikke stiger)

a) Månedens = kr.

b) Året = kr.

c) 18 år = kr.

OPGAVE 6

Sidste år havde en pige i 8. klasse et mobilabonnement, hvor hun betalte 0,59 kr. pr. minut. Hun talte i 10 timer hver måned.

- a) Hvor stor var hendes udgifts-
post til mobilen på en måned?

- b) Hvor stor var hendes udgifts-
post til mobilen på et år?

I år skiftede hun mobilabon-
nement, så hun hver måned
skulle betale 199 kroner.

I det abonnement har hun
fri taletid.

- c) Hvor meget kommer hun til
at betale i abonnement i år?

- d) Hvor meget sparede hun i
udgifter på at skifte
abonnement?

EKSPERTOPGAVE

Lav cirkeldiagrammet færdigt,
over hvordan udgifterne normalt
fordeler sig i denne familie

26% Mad
21% Transport
15% Varme, el, vand
8% Fritidsaktiviteter
20% Husleje
5% Diverse
5% Tøj og sko

NB:

$26\% \text{ af } 360^\circ = 93,6^\circ$
 $(360/100) \times 26 = 93,6$
Brug din vinkelmåler,
og lav vinklen på $93,6^\circ$

Mellemregning mad

Mellemregning transport

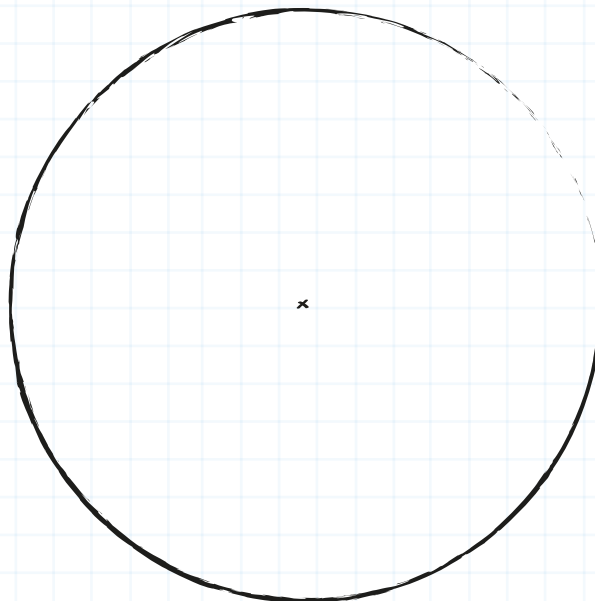
Mellemregning varme, el, vand

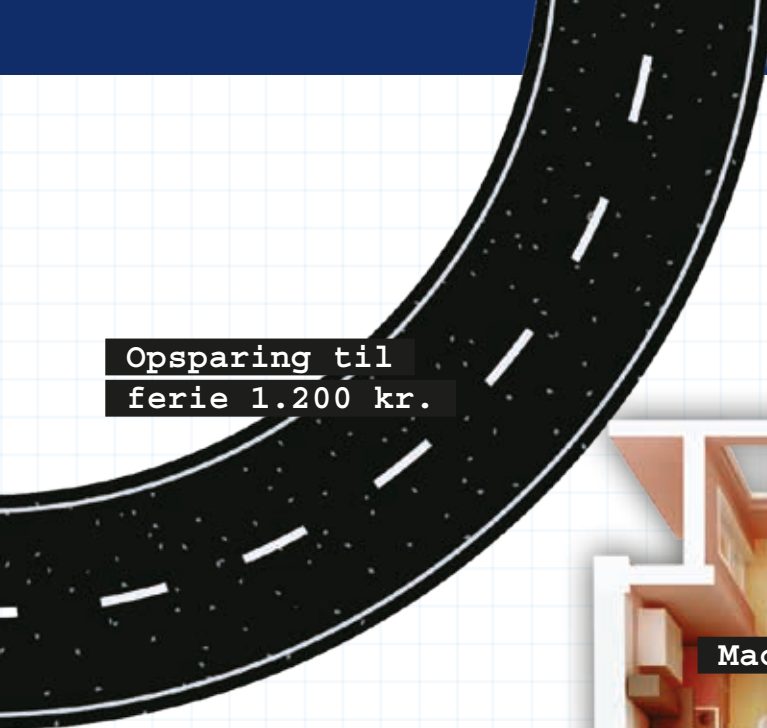
Mellemregning fritidsaktiviteter

Mellemregning husleje

Mellemregning diverse

Mellemregning tøj og sko

Opsparing til
ferie 1.200 kr.

Mad og dagligvarer 7.500 kr.

Kabel-tv 950 kr.

Avis 320 kr.

Telefon 950 kr.

Kontingent fitness
og fodbold 600 kr.

Multimedielicens 192 kr.

Husleje 8.550 kr.

Internet 250 kr.

Kontaktlinser 300 kr.

Reparationer/
service af bil 400 kr.

Børnepasning 3.100 kr.

Tandlæge 350 kr.

Forsikringer ulykke,
indbo og kasko 2.200 kr.

OPGAVE 1 - Her ser du en oversigt over en måneds udgifter for en familie bestående af en far, en mor og et barn på 3 år.

- Hvor meget skulle familien betale i faste udgifter denne måned? (Skriv ind i skemaet)
- Hvor mange kroner bliver det til på et år? (Skriv ind i skemaet)
- Er der nogen poster, det vil sige steder, hvor du mener, familien godt kan spare? (Skriv ind i skemaet)
- Hvor meget mener du, de kan spare om måneden? (Skriv ind i skemaet)
- Hvor meget bliver det om året? (Skriv ind i skemaet)
- Hvilken månedsløn, mener du, er nødvendig at have, hvis man har disse udgifter? (Se side 9)

FASTE UDGIFTER OM MÅNEDEN	Beløb i kroner	Spareforslag
HUSLEJE	8 550,- Kr.	_____ Kr.
VAND	400,- Kr.	_____ Kr.
VARME	800,- Kr.	_____ Kr.
EL	500,- Kr.	_____ Kr.
BENZIN	450,- Kr.	_____ Kr.
REPARATIONER AF BIL	400,- Kr.	_____ Kr.
MULTIMEDIELICENS	192,- Kr.	_____ Kr.
INTERNET	250,- Kr.	_____ Kr.
TELEFON	950,- Kr.	_____ Kr.
KABEL-TV	500,- Kr.	_____ Kr.
FORSIKRINGER	2 200,- Kr.	_____ Kr.
BØRNEPASNING	3 100,- Kr.	_____ Kr.
AVIS	320,- Kr.	_____ Kr.
KONTINGENT (FITNESS + FODBOLD)	600,- Kr.	_____ Kr.
KONTAKTLINSE	300,- Kr.	_____ Kr.
TANDLÆGE	350,- Kr.	_____ Kr.
OPSPARING TIL FERIE	1 200,- Kr.	_____ Kr.
MAD OG DAGLIGVARER	7 500,- Kr.	_____ Kr.
Totalt / I alt	_____ Kr.	_____ Kr.
Samlede udgifter for et år	_____ Kr.	_____ Kr.

BUDGET - økonomi

Cafébesøg på "Den Blå"

Hyggeaften med Selma

Klippekort 2 zoner

Frisøren

Købe t-shirt

Hvis du bruger en masse penge, er du nødt til at tjene eller have en masse penge. Bruger du flere penge, end du har eller tjener, er du i underskud og lever af lånte penge.

Hvis du har prøvet at låne penge af en kammerat eller af dine forældre, kender du sikkert følelsen af dårlig samvittighed over ikke at kunne betale pengene tilbage med det samme. Måske kender du også følelsen af at blive irriteret på en kammerat, fordi du hele tiden skal rykke for de 100 kroner, som du lånte ham i sidste måned? Mange skænderier starter netop, fordi man bliver uenige om penge.

Fakta

Et budget er en liste over de indtægter og udgifter, som du planlægger at have. Du kan lave et budget for en uge eller en måned, men de fleste lægger budget for et helt år. I budgettet sammenligner man indtægter og udgifter ved at tage indtægterne og trække udgifterne fra. Du har budgetoverskud, hvis du har penge tilbage, efter du har betalt alle dine udgifter. Og du har budgetunderskud, hvis dine udgifter er større end dine indtægter. Det vil sige, du bruger flere penge, end du har. Det kan også skrives sådan:

Indtægter - udgifter = Differencen
Differencen > 0 Overskud
Differencen < 0 Underskud

Eksempel
 $850 \text{ kr.} - 230 \text{ kr.} = 620 \text{ kr.}$
(budgetoverskud)
 $520 \text{ kr.} - 630 \text{ kr.} = -110 \text{ kr.}$
(budgetunderskud)

kræver planlægning

Link til budget

Diskutér:

- Hvad kan du få ud af at lægge et budget?
- Hvem får du til at betale, hvis du har et budgetunderskud?
- Planlægger du, hvad du bruger dine penge på? Eller bruger du dem, når du har dem?

BUDGETKONTROL

Selvom man lægger et budget for et helt år, er det vigtigt, at man løbende tjekker, om også budgettet holder. Det gør man normalt, når en måned er slut. Her tjekker man, om man har overholdt sit budget for den måned. Er du kommet til at bruge for mange penge? Var budgettet overhovedet realistisk? Budgettet skal helst passe med de udgifter, som du har i virkeligheden.

Det kan godt ske, at du har planlagt kun at købe slik for 20 kroner om måneden eller kun købe tøj for 100 kroner, men hvis du i virkeligheden køber slik for 500 kroner og tøj for 1.000 kroner, så holder dit budget ikke.

Hvis det sker, må du enten lægge et nyt budget eller prøve at spare, så dit budget kommer til at holde. Det er vigtigt, at du lægger et budget, som du kan leve med, det vil sige, du skal have penge til nogle af de ting, som du ønsker dig.

Det er ikke sjovt at være ung, hvis man ikke kan komme i biografen med klassekammeraterne, fordi man ikke har penge til det pga. et alt for stramt budget!

EKSEMPEL

INDTÆGTER	JAN	FEB
lomme penge	200	200
køn f. rengøring	150	75
Gave	300	
TOTAL	650	275
UDGIFTER		
Slik og Cola	100	100
Biografbillet	120	
Tøj		300
TOTAL	220	400
INDTÆGTER	650	275
UDGIFTER	220	400
OVER-/UNDERSKUD	430	-125

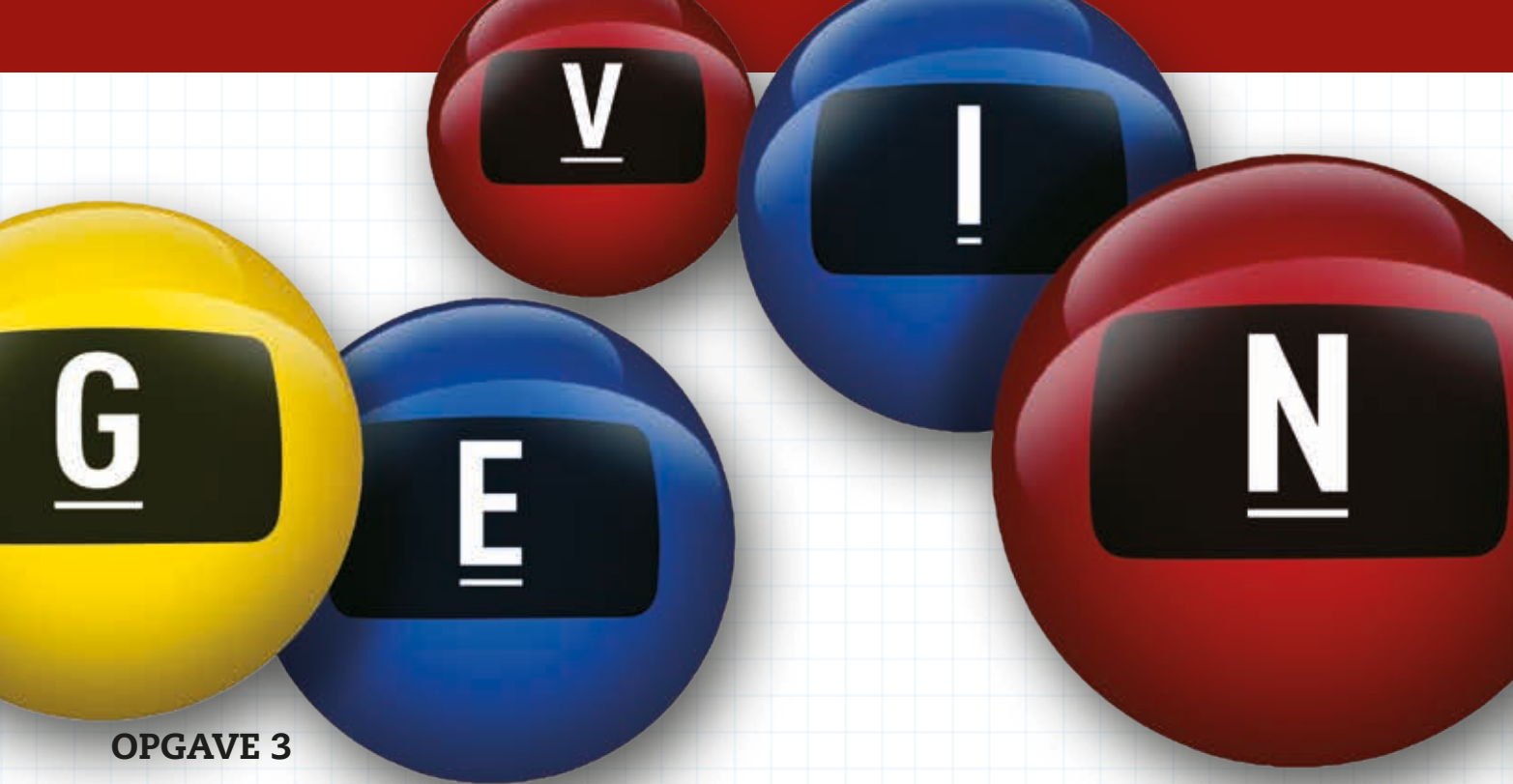
OPGAVE 1

Læg dit eget budget. Du kan skrive det ind i skemaet her, eller du kan sætte det ind i et regneark på computeren.

INDTÆGTER	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
TOTAL	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
UDGIFTER												
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
TOTAL	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
INDTÆGTER	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
UDGIFTER	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
OVER-/UNDERSKUD	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====

OPGAVE 2

Hvis du besluttede dig for, at du skulle have 200 kr. i budgetoverskud hver måned, fordi du vil spare sammen til en ny computer, hvordan vil du så kunne opnå det?

OPGAVE 3

Hvis du vandt 5 millioner kroner i Lotto, hvordan ville dit budget så se ud?

a) Hvilke nye udgifter tror du, at du vil få?

b) Hvilke udgifter vil være de samme?

c) Vil det stadig være nødvendigt at lægge et budget, hvis du fik mange penge?
(Hvorfor/ hvorfor ikke?)

OPGAVE 4

En pige i 9. klasse har indtægter på 750 kroner om måneden. Hun har udgifter for 225 kroner om ugen. (Der er 52 uger på et år).

a) Har hun budgetoverskud eller -underskud?

b) Hvor stort bliver beløbet på et år?

S

T

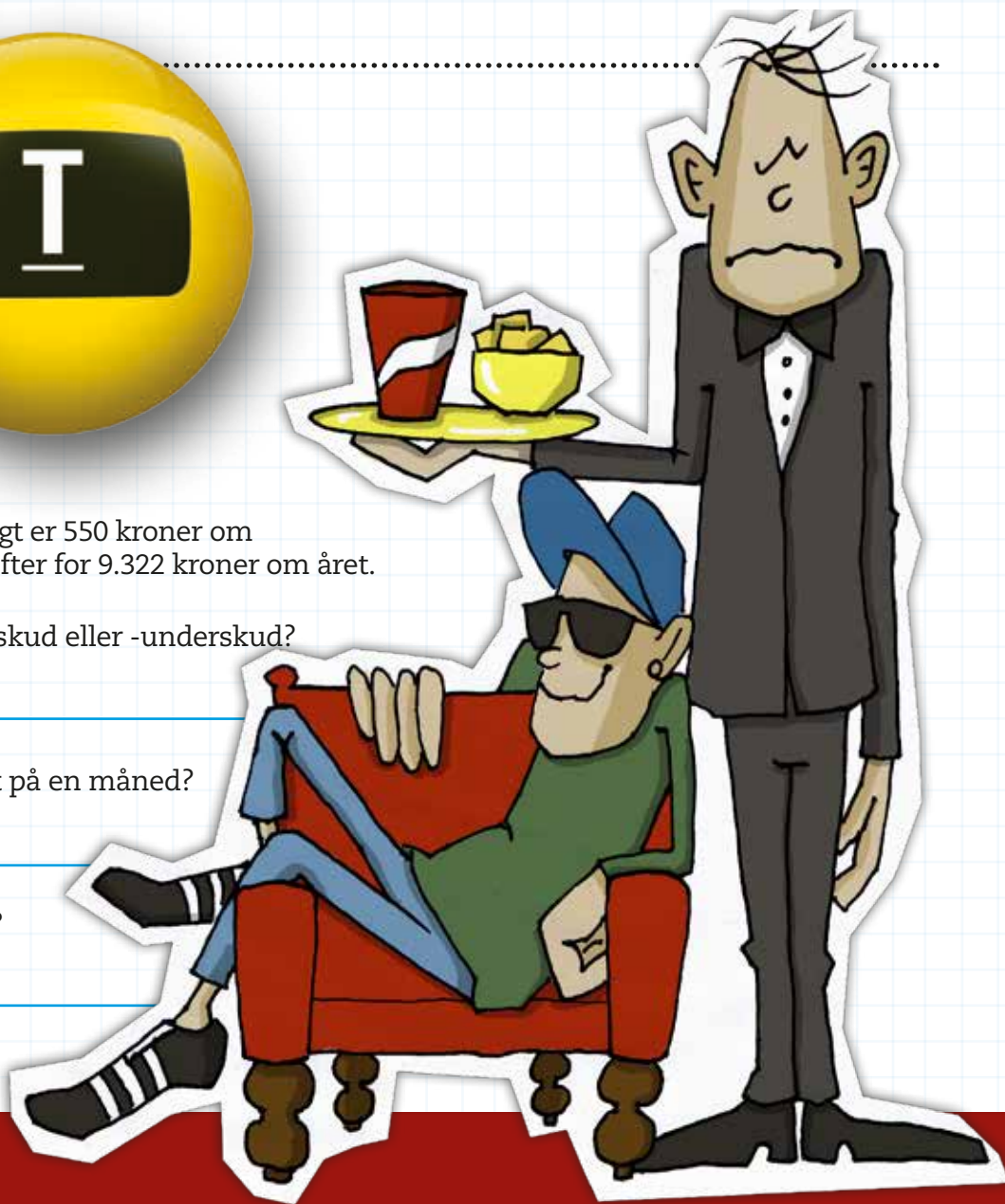
OPGAVE 5

En drengs eneste indtægt er 550 kroner om måneden. Han har udgifter for 9.322 kroner om året.

a) Har han budgetoverskud eller -underskud?

b) Hvor stort er beløbet på en måned?

c) Hvad er det på et år?

OPGAVE 6

En dreng i 8. klasse har lagt budgettet, som ses her på siden:
(Filen kan også hentes på www.sparnord.dk/klog)

budgetskema								
	A	B	C	D	E	F	G	H
1	JAN.	FEB.	MAR.	APR.	MAJ	JUNI	JUL.	AUG.
2								
3	INDTÆGTER							
4	Lommepenge	200	200	200	200	200	200	200
5	Lufte hund	150	150	150	150	150	150	150
6	Feriejob							150
7	Gaver				700			
8	Diverse	40		80	55		120	
9	Total							
10								
11	UDGIFTER							
12	Slik/chips	100	100	100	100	100	100	100
13	Fødselsdagsgaver			200				
14	Tøj			800	500			500
15	Opsparing	200	200	200	200	200	200	200
16	Julegaver							
17	Diverse	50	50	50	50	50	50	50
18	Total							
19								
20	JAN.	FEB.	MAR.	APR.	MAJ	JUNI	JUL.	AUG.
21	Overskud/underskud							

a) Lav budgettet færdigt. (Skriv i skemaet)

b) Hvilke måneder har drengen overskud?
(Skriv i skemaet)

c) Hvilke måneder har drengen underskud?
(Skriv i skemaet)

d) Er det et problem, at drengen har budgetunderskud i nogle måneder?
Hvorfor eller hvorfor ikke?

	I	J	K	L	M
LI	AUG.	SEPT.	OKT.	NOV.	DEC.
00	200	200	200	200	200
	150	150	150	150	150
00					350
	20	30	100		
00	100	100	100	100	100
	150	150			
00		800	500		
00	200	200	200	200	200
					1200
50	50	50	50	50	50
LI	AUG.	SEPT.	OKT.	NOV.	DEC.

- e) Er der nogen poster, som, du mener, bør være større eller mindre for en dreng i 8. klasse?

EKSPERTOPGAVE

Se på drengens budget igen.

a)

Hvad vil der ske totalt, hvis hans forældre i september beslutter, at han skal have 50 kroner mere i lomme penge?

b)

Hvad vil der ske totalt, hvis han ved budgetkontrollen i starten af august opdager, at det er mere realistisk, at han bruger 200 kroner på slik og snacks om måneden. (Det vil sige, at han ændrer udgiftsposten i august og månederne frem).

RENTER - PENGE

Rente er et vigtigt begreb at forstå, når man taler privatøkonomi. Rente er populært sagt, prisen på penge.

Hvis du fx låner en kammerat 100 kroner og forlanger, at han skal betale 120 kroner tilbage til dig, har du taget en rente på 20 kroner.

Hvis din kammerat vil låne 1.000 kroner af dig, skal det så stadig koste ham 20 kroner i rente?

Når du sætter penge i banken, låner du banken dine penge, mens de står i banken.

Banken skal så betale dig renter, fordi du har ladet dem låne penge af dig. Hvis du modsat låner penge i banken, er det banken, som låner dig penge, og du skal betale renter til banken.

Man opgiver rente i procent. Fx kan renten være 5% p.a. (pro anno /per år).

Scan og læs om renten

Diskutér:

- Hvorfor er det smart, at renter beregnes i procent?
- Hvorfor betaler man renter, når man låner penge?
- Hvis du har en opsparing i banken, hvor mange procent får du så i rente på den?
- Er det meget eller lidt?
- Hvorfor er renten, når man låner penge i banken, højere end renten, når man sætter sine penge ind i banken?

Fakta

P.a. er en forkortelse for pro anno.

Pro anno betyder per år.

"En rente på 5% p.a." betyder, at man skal betale 5% hvert år i rente.

Indlånsrenten er den rente, du får for dine penge, når du sætter dem ind i banken.

Udlånsrenten er den rente, banken tager, når den låner penge ud.

KOSTER PENGE

TILBUD
Køb 20.000 danske kroner.
Pris i dag kun:

32.000

Fakta

Du kan beregne, hvad en rente er i kroner på disse måder:

- $(\text{Beløbet} : 100) \cdot \text{procenten} =$
- $(\text{Beløbet} / 100) \cdot \text{procenttallet} =$
- $(\text{Procenttallet} : 100) \cdot \text{beløbet} =$

Sæt ring rundt om den metode, du foretrækker at bruge.

Eksempel:

$$\begin{aligned} 8\% \text{ af } 8.500 \text{ kr.} &= \\ 8 \cdot (8.500 : 100) &= 680 \text{ kr.} \end{aligned}$$

OPGAVE 1

- a) 5% p.a. af 8.500 kroner =

Mellemregning

Facit

- b) 8% p.a. af 4.200 kroner =

Mellemregning

Facit

- c) 12,6% p.a. af 50 kroner =

Mellemregning

Facit

- d) 23,2% p.a. af 72.400 kroner =

Mellemregning

Facit

OPGAVE 2

En dreng i 7. klasse sætter efter sin konfirmation 22.000 kroner ind på en ungdomskonto i banken. Banken giver ham 5% p.a.

- a) Hvor mange kroner vil han få i rente på et år?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 3

En pige i 8. klasse har 6.000 kroner på en ungdomskonto i en bank. Hun får 5,5% p.a.

- a) Hvor mange kroner får hun i rente om året?

Mellemregning

Facit

- b) Hvor mange penge vil der stå på kontoen efter et år?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 4

En dreng skal vælge mellem to forskellige banker at åbne en ungdomskonto i.

Han kan vælge Bank A, der giver 5% p.a. i rente, eller han kan vælge at sætte pengene ind i Bank B, der giver 5,5% p.a. Drengen sætter 1.000 kroner ind på en konto.

- a) Hvor mange kroner får han mere i rente om året i Bank B?

Mellemregning

Facit

- b) Han skal betale 100 kroner i gebyr for at have et hævekort i Bank B, mens kortet er gratis i Bank A. Hvilken bank skal han vælge?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 5

En pige sætter sine konfirmationspenge (20.000 kr.) ind på en ungdoms-konto til 5,7% p.a.

- a) Hvor meget står der på kontoen efter et år?

Mellemregning

Facit

- b) Hvor meget står der på kontoen efter to år?

Mellemregning

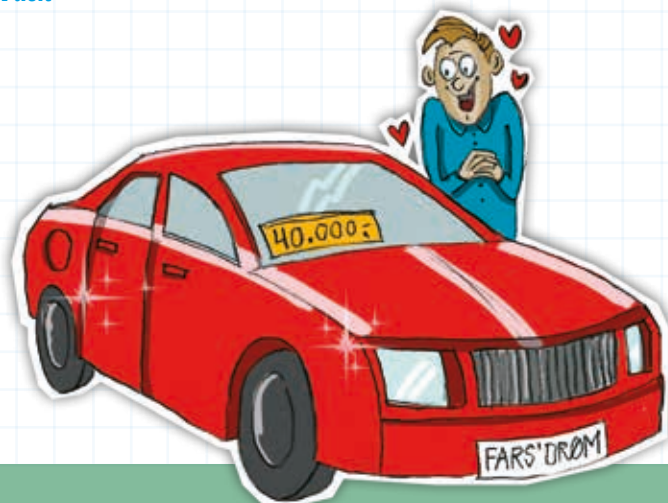
Facit

OPGAVE 6

En mand vil købe en ny bil, og han har brug for at låne penge i banken. Bankens rente er 8,2% p.a. på et billån. Bilen, han vil købe, koster 220.000 kroner, og manden har selv 40.000 kroner, han vil bruge på den. Hvor meget kommer han til at betale i rente på lånet det første år?

Mellemregning

Facit

EKSPERTOPGAVE

Hvis han ikke betaler nogen penge tilbage på lånet og ikke betaler sine renter, hvor meget kommer han til at skyldte banken efter 2 år?

Mellemregning

Facit

EKSPERTOPGAVE

- til opgave 4:

Hvor mange penge skal han sætte ind i Bank B, før det bedst kan betale sig at sætte pengene ind her?

Mellemregning

Facit

Omregning til procent

De fleste mennesker låner på et tidspunkt penge i banken, fx når de skal købe hus eller bil. Det kan også være for at få penge til en ferie eller til at dække et budgetunderskud. Når man låner penge i banken, hedder det, at man stifter gæld.

Der er mange forskellige typer af lån, man kan vælge imellem, alt efter hvad man skal bruge pengene til, og hvor man låner pengene henne. Lån er ligesom varer, man skal vælge imellem.

Det kan både være godt og dårligt at låne penge. Hvis du vil købe en lejlighed eller et hus, bliver du sikkert nødt til at låne pengene i banken, da der ikke er ret mange, som har fx 2 mio. kroner sparet op. Du skal selvfølgelig betale dit lån tilbage over tid, mens dit hus bliver mere og mere dit. Det gode ved at købe en bolig er, at den bliver ved med at være mange penge værd, selv om den bliver brugt. Man siger, huset har en blivende værdi (faldet i boligpriserne har dog været et af problemerne i finanskrisen).

Det er ikke let at overskue, hvad renten er på de enkelte lån, fordi der nogle gange er ekstra udgifter eller omkostninger ved lånet. Fx kan det koste penge at oprette eller have lånet i banken. Det hedder gebyrer. Man har forsøgt at gøre det mere overskueligt at vælge mellem de forskellige låntyper ved at vedtage en lov om, at man ved alle lån skal oplyse om de Årlige Omkostninger i Procent (ÅOP). Her skal alle udgifter være indregnet i procenten. Det vil sige, du skal altid tage lånet, hvor ÅOP'en er lavest, da alle ekstra udgifter er indregnet i dette procenttal.

- forskellige låntyper

OPGAVE 1

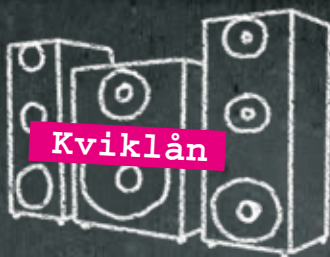
Scan koderne og se hvem der først finder oplysninger om ÅOP'en.

Forbrugslån

Kviklån

Billån

Afdragsfrit lån

Rentefrit lån

Kassekredit

Huslån

Studielån

Diskutér:

Er det en god ide at låne penge til:

- En lejlighed? ■ Et stereoanlæg? ■ En bil?
- Tøj? ■ Mad? ■ En båd? ■ Et studie?

NB: Tænk på, om tingene har en blivende værdi, eller tingene falder i værdi. Hvilke ting tror du, at du bliver nødt til at låne til i fremtiden?

Fakta

Når du skal beregne, hvor mange procent renten er på, skal du gøre sådan:

$$\frac{\text{Beløb renten er på} \cdot 100}{\text{Beløb lånet er på}} = \text{Renten i procent}$$

Eller:

$$(\text{Beløb renten er på}) : (\text{Beløb lånet er på}) \cdot 100 = \text{Renten i procent}$$

Eksempel: 50 kr. skal du betale i rente for et lån på 200 kr.: $(50 : 200 \cdot 100) = 25 \%$

Det er desværre ikke altid lige let at overskue, hvad renten er på de enkelte lån, fordi der nogle gange er forskellige ekstra udgifter eller omkostninger ved lånet. Fx kan det koste penge at oprette lånet i banken, eller der er lagt gebyrer på for at have et lån.

Man har forsøgt at gøre det mere overskueligt at vælge mellem de forskellige låntyper ved at vedtage en lov, om at man ved alle lån skal oplyse om de Årlige Omkostninger i Procent (ÅOP). Her skal alle udgifter være indregnet i procenten. Det vil sige, du skal altid tage lånet, hvor ÅOP'en er lavest, da alle ekstra udgifter er indregnet i dette procenttal.

DISKUTÉR:

- Hvorfor har man vedtaget en lov om, at kunderne altid skal oplyses om de Årlige Omkostninger i Procent (ÅOP) ved alle lån?
- Hvad betyder gebyrer?
- Kender du andre steder, man kan låne penge end i banken?
- Hvad er fordele og ulemper ved de steder?

Forbind lånet med den rente, du tror det passer til

OPGAVE 1

Billån	12% p.a.
Boliglån	2% p.a.
Forbrugslån	8% p.a.
Studielån	4% p.a.

OPGAVE 2

- a) En pige har 5.000 kroner på en konto i banken. Hun får 220 kroner i rente om året. Hvor meget er renten i procent?

Mellemregning

Facit

- b) En dreng har 7.550 kroner på en konto i banken. Han får 220 kroner i rente. Hvor meget er renten i procent?

Mellemregning

Facit

- c) En dame har lånt 33.000 kroner på en kassekredit i banken. Hun skal betale 4.800 kroner i rente. Hvor meget er renten i procent? (ÅOP'en)

Mellemregning

Facit

- d) En mand låner 120.000 kroner i banken. Han skal betale 13.220 kroner i rente. Hvor meget er renten i procent? (ÅOP'en)

Mellemregning

Facit

OPGAVE 3

Et lån på 25.000 kroner i en bank koster 6.000 kroner i rente. Hvor meget er det i ÅOP? (Årlige omkostninger i procent)

Mellemregning

Facit

OPGAVE 4

I et supermarked kan du låne 25.000 kroner. Du skal betale 2.500 kroner tilbage hver måned i 12 måneder.

- a) Hvor meget kommer du til at betale tilbage i alt i løbet af de 12 måneder?

Mellemregning

Facit

- b) Hvor meget kommer det til at koste dig mere at tage lånet frem for at betale de 25.000 kroner med det samme?

Mellemregning

Facit

- c) Hvad er det i ÅOP?
(Hvor meget er det i procent?)

Mellemregning

Facit

EKSPERTOPGAVE

I Bank A skal du betale 3.200 kroner p.a. i rente for at låne 25.000 kroner. I Bank B kan du låne 30.000 kroner og betale 3.600 kroner i rente p.a.

Hvilken bank har den laveste ÅOP?

Mellemregning

Mellemregning

Facit

OPGAVE 5

Et lån koster 8,5% p.a., og det koster 250 kroner hvert år at have kontoen i banken.

- a) Hvor mange kroner koster det i rente at låne 30.000 kroner?

Mellemregning

Facit

- b) Hvor meget koster lånet i ÅOP?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 6

En fyr køber et par ski til 4.500 kroner på afbetaling i en sportsbutik. Han skal betale 550 kroner tilbage hver måned i et år.

- a) Hvor meget kommer han til at betale i alt for skiene?

Mellemregning

Facit

- b) Hvis han havde betalt skiene med det samme, ville de kun koste ham 4.500 kroner. Hvor meget kommer det til at koste mere at købe på afbetaling?

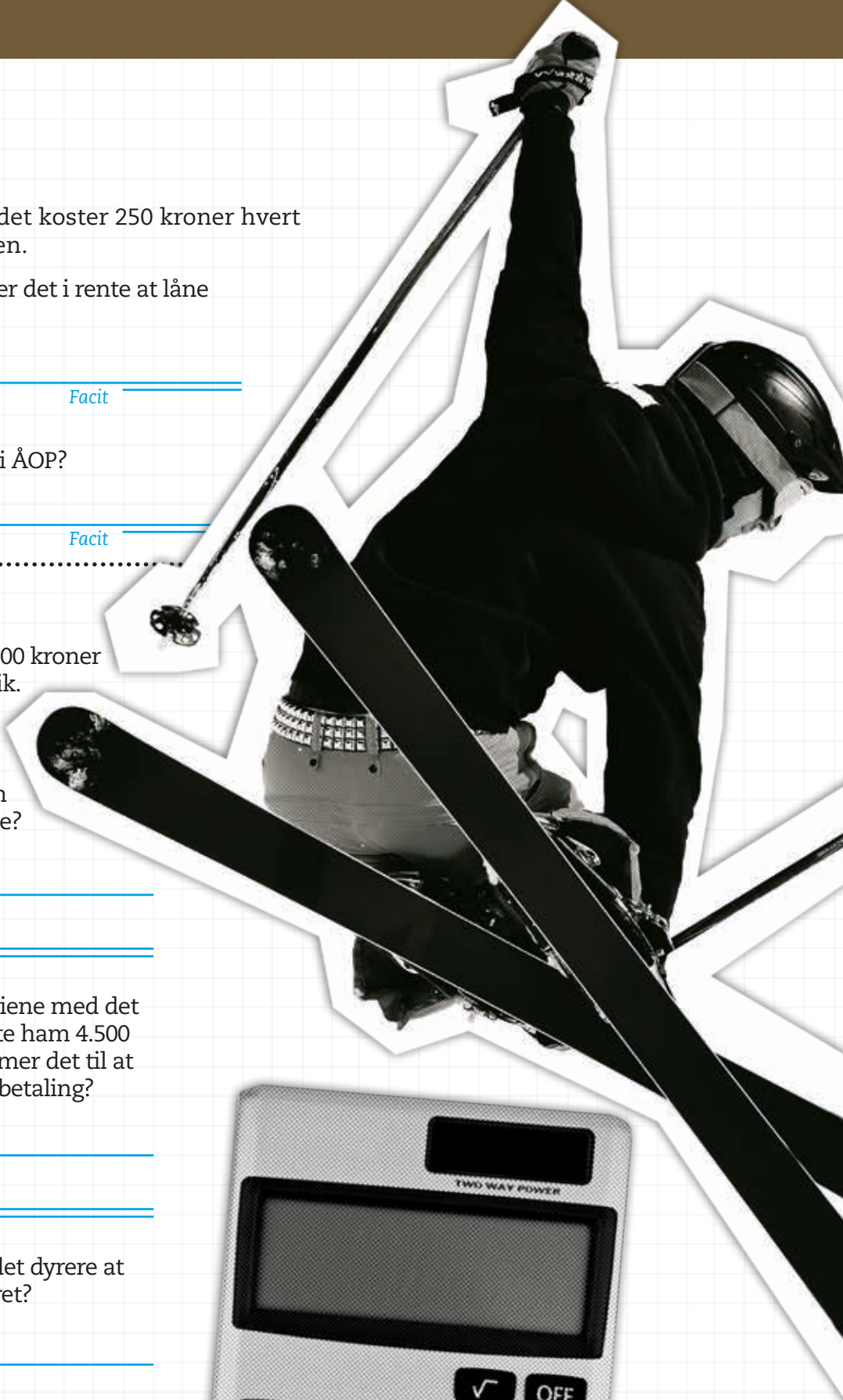
Mellemregning

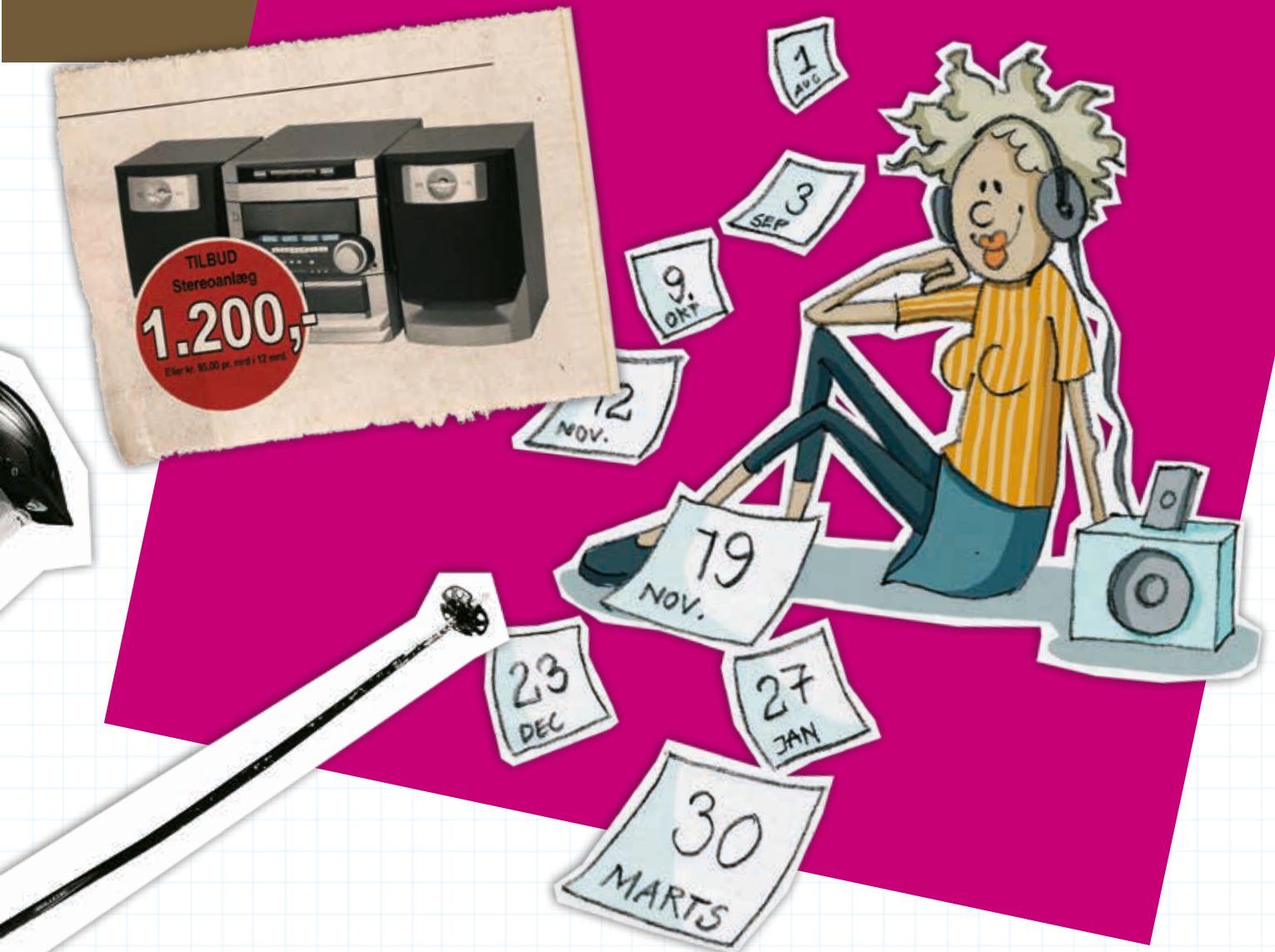
Facit

- b) Hvor mange procent er det dyrere at købe på afbetaling om året?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 7

En pige køber et stereoanlæg på afbetaling i et supermarked. Hun skal betale 950 kroner tilbage hver måned i 24 måneder.

- a) Hvor meget kommer hun til at betale i alt for anlægget?

Mellemregning

Facit

- b) Hvis hun havde betalt anlægget kontant, ville det kun koste hende 1.200 kroner. Hvor meget kommer det til at koste mere at købe på afbetaling?

Mellemregning

Facit

- b) Hvor mange procent er det dyrere at købe på afbetaling i supermarkedet?

Mellemregning

Facit

VALUTA - få styr

Valuta betyder penge, og i Danmark hedder valutaen kroner. I mange lande i Europa bruger man euro. Det koster selvfølgelig penge at købe penge. Det vil sige, når du går ned i banken og vil købe euro, så skal du naturligvis betale med nogle danske kroner, ligesom hvis du gik ned i supermarkedet for at købe tomater.

Prisen på andre landes penge kalder man kurs eller valutakurs. Du kan se kurserne, det vil sige priserne for andre landes penge i avisen eller på nettet. Hvis man følger kurserne i avisen, kan man se, at de går op og ned over tid. Det betyder, at priserne på andre landes penge falder og stiger ligesom prisen på fx mobiltelefoner og mælk. Når du køber udenlandske penge i banken, hedder det, at du veksler penge.

Når du skal veksle penge koster det nogle steder et gebyr, som hedder vekselgebyr. Gebyret er normalt på cirka 40,- kr.

Fakta

Kursen er altid opgivet i 100. Det vil sige, at når du ser at kursen på euro er 745, betyder det, at 100 euro koster 745 kroner. Dvs. 1 euro koster 7,45 kr. ($745 : 100$). Når du ser prisen på penge, er det altid på 100 stk. af landets valuta (penge) – ligesom hvis du ser prisen på 100 søm.

Metode 1: Kursen : 100 · antal ny valuta, du ønsker.
Eksempel: 500 euro til kurs 745 koster i danske kroner
 $500 \cdot (745 : 100) = 3.725 \text{ kroner}$

Metode 2: For 1.000 kroner kan du få
 $1.000 \text{ kr.} : (745 : 100) = 134,23 \text{ €}$

på kursen

VALUTA KURS

Euro.....	745,34
Amerikanske dollar...	598,48
Britiske pund.....	931,45
Svenske kroner.....	86,30
Norske kroner.....	99,47
Schweiziske franc....	619,11
Canadiske dollar.....	591,15
Japanske yen.....	7,5012
Australske dollar....	616,08
New Zealandske dollar	481,40
Lettiske lats.....	1068,64
Litauiske litas.....	215,38
Polske zloty.....	176,81
Tjekkiske koruna.....	29,21
Ungarske forint.....	2,601
Hongkong dollar.....	77,18
Singapore dollar.....	73,83
Sydafrikanske rand....	73,75
Bulgarske lev.....	380,24
Rumænske lei.....	165,76
Tyrkiske lira.....	331,01
Russiske rubel.....	18,43
Thailandske baht.....	18,98

Diskutér:

Arbejd sammen to og to.

- Kan I nævne nogle af de lande, hvor man bruger euro? Hvor mange lande kan I finde?

De nyeste valutakurser
kan findes her:

OPGAVE 1

Se tabellen på side 39.

a) Hvilke valutaer er de tre dyreste at købe? _____

b) Hvilke valutaer er de tre billigste at købe? _____

OPGAVE 2 Se tabellen på side 39.

a) Hvad koster 1 £ (britisk pund)?

Mellemregning

Facit

b) Hvad koster 2 £?

Mellemregning

Facit

c) Hvad koster 1 \$ (amerikansk dollar)?

Mellemregning

Facit

d) Hvad koster 10 \$?

Mellemregning

Facit

e) Hvad koster 33 \$?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 3 Se tabellen på side 39.

f) Hvad koster 137 € (euro)

Mellemregning

Facit

g) Hvad koster 55 \$ (amerikanske dollar)?

Mellemregning

Facit

h) Hvad koster 850 polske zloty?

Mellemregning

Facit

i) Hvad koster 12.000 russiske rubler?

Mellemregning

Facit

j) Hvad koster 870 tyrkiske lira?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 4

Du skal til Tyskland med klassen og skal have lommepenge med. Du skal have 500 kroner med i lommepenge, hvor mange euro kan du få?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 5

Hvor mange japanske yen kan du få for 2.500 kroner?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 6

En dreng veksler 2.000 danske kroner til tyrkiske lira. Hvor mange lira får han?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 7

En dreng får 150 \$ af sin moster i USA. Hvad svarer det til i danske kroner?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 8

På en ferie til Thailand finder en dansk pige 10.000 thailandske baht. Hvad svarer det til i danske kroner?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 9

På en ferie til Polen får du 50 zloty til en is af din mor. Hvad svarer det til i danske kroner?

Mellemregning

Facit

EKSPERTOPGAVE

Design dine egne pengesedler. Du kan tegne dem her eller bruge tegne- og billedbehandlingsprogrammer på computeren. Du bestemmer selv, om det skal være 50, 100, og 1.000 kronesedler eller 500, 1.000 og 10.000 kronesedler. Hvilke tal, der skal være på sedlerne, afhænger af, hvilken kurs du gerne vil have på din valuta. Du skal selv finde på et nyt navn til din valuta, fx krøner, duller eller dals.

-
- a) Hvis dine penge har en høj kurs, skal du så have høje eller lave tal på dine sedler?
-
- b) Hvis dine penge har en lav kurs, skal du så have høje eller lave tal på dine sedler?
-
- c) Hvad skal dine penge hedde?
-

PRISEN PÅ VARER

Fakta

Prisen · (kursen : 100) = Prisen i danske kroner

Eksempel: Prisen for et par sko er 55 € (euro). Kursen er 745,34.

I danske kroner koster de:

$55 \text{ €} \cdot (745,34 : 100) = 409,94 \text{ kr.}$

Når du handler i euro, ganges prisen med cirka 7,5, fordi kurs $745,34 : 100 = \text{ca. } 7,5$

I UDlandet

Når du er ude at rejse, kan det være svært at overskue, hvad prisen er på varer i fx tøjbutikker eller supermarkeder. Som dansker er vi vant til at tænke i kroner og øre, når vi skal vurdere om noget er dyrt eller billigt. Vi ved, at en T-shirt til 50 kroner er billig, men en T-shirt til 1.000 kroner er dyr. Men er en T-shirt til 50 lettiske lats billigt eller dyrt? Det kan vi først vurdere, når vi regner prisen om til danske kroner.

33,44
amerikanske dollar

QR-kode til oversigt over
alle grænsebutikker

Diskutér:

I mange lande har man indført euroen som en fælles mønt. Tidligere havde man fx D-mark i Tyskland og franc i Frankrig.

- Hvad er fordelene, hvis vi i Danmark skiftede kroner ud med euro?
- Mener du, vi skal indføre euro i Danmark? (Hvorfor/hvorfor ikke?)
- Hvad er ulemperne ved, at vi ikke har euro i Danmark?
- Ved du, hvilke ting vi danskere tager til Tyskland for at købe, fordi de er billigere dernede?

OPGAVE 1

En vase koster 33 dollar.

Hvor meget er det i danske kroner?

(Se kurser side 39).

Mellemregning

Facit

OPGAVE 2

En taske koster 75 rumænske lei.

Hvor meget er det i danske kroner?

(Se kurser side 39).

Mellemregning

Facit

OPGAVE 3

Din klasse får besøg af en hollandsk skoleklasse. En af drengene spørger dig, hvad en cola til 15 kroner koster i euro? Hvad er svaret? (Se kurser side 39).

Mellemregning

Facit

OPGAVE 4

En canadier vil gerne vide, hvad et ur til 2.200 kroner er i canadiske dollar? Hvad er svaret? (Se kurser side 39).

Mellemregning

Facit

OPGAVE 5

Du har 500 kroner på din konto. På en rejse til London ser du en trøje, som du gerne vil købe. Den koster 65 £ (britiske pund) Har du penge nok til at købe trøjen? (Se kurser side 39).

Mellemregning

Facit

OPGAVE 6

I Danmark koster en Ritter Sport 21 kroner, mens den i en grænsebutik i Tyskland koster 1,50 € (euro). (Se kurser side 39).

a) Hvor meget koster Ritter Sporten i Tyskland i danske kroner?

Mellemregning

Facit

b) Hvor mange kroner sparer man?

Mellemregning

Facit

c) Hvad sparer man, hvis man køber 15 stk.?

Mellemregning

Facit

EKSPERTOPGAVE

Du er på en rundrejse, hvor du besøger Letland, Litauen, Sverige og Rusland.

Her ser du de forskellige udgiftsposter, som du har i de fire lande:

I Letland bruger du 120 lettiske lats
I Litauen bruger du 33 litauiske litas
I Sverige bruger du 342 svenske kroner
I Rusland bruger du 1.210 russiske rubler

Hvor meget har du i alt brugt, når du omregner dine udgifter til danske kroner?

(Se kurser side 39).

Mellemregning

Facit

VALUTASTIGNING

Valutakurser stiger og falder. Oversigten her på siden viser, hvordan kurserne har bevæget sig på en uge. Selv om hæftet du sidder med er nyt, vil kurserne helt sikkert have bevæget sig en del siden, hæftet blev trykt. Du kan se de nyeste valutakurser i avisen eller på nettet.

Spekulanter tjener penge ved at opkøbe fx en masse dollar, når kursen er lav for så bagefter at sælge dem, når kursen er høj. Man løber selvfølgelig den risiko, at dollarkursen ikke stiger men falder, og så har man tabt penge i stedet for at tjene. Hvis man skal være god til at spekulere, skal man helst kunne forudsige, hvad der sker med valutakurserne om et halvt år – så kan du tjene mange penge, hvis du altså har mange penge at købe valuta for.

JAPANSKE YEN

29. JUNI 2012 7,4237

02. JULI 2012 7,3966

03. JULI 2012 7,4149

04. JULI 2012 7,4158

05. JULI 2012 7,5012

Diskutér:

- Tror du, den amerikanske dollar er steget eller faldet fra kurs 598, siden hæftet blev trykt? Hvorfor?
- Tror du, euroen er steget eller faldet fra kurs 745, siden hæftet blev trykt? Hvorfor?

Fakta

Sådan beregner du, hvor meget en kurs er steget eller faldet i procent:

(Gammel kurs – ny kurs) : gammel kurs · 100 = procentstigningen eller -faldet.

Eksempel:

25. juni var kursen på new zealandske dollar 472,02. 5. juli var kursen på new zealandske dollar 481,40. Kursen er således steget fra juni til juli.

Forskellen på kurserne er:

$$481,40 - 472,02 = 9,38$$
$$9,38 : 472,02 \cdot 100 = 1,99 \%$$

NB

Den samme metode bruges, når du skal beregne prisstigninger eller fald.

Her er det bare:

(Gammel pris – ny pris) : gammel pris · 100 = Procentstigningen eller -faldet

I PROCENT

Valutakurser

AUSTRALSKE DOLLAR

29. JUNI 2012	602,43
02. JULI 2012	605,25
03. JULI 2012	606,18
04. JULI 2012	608,51
05. JULI 2012	616,08

NEW ZEALANDSKE DOLLAR

29. JUNI 2012	472,02
02. JULI 2012	474,52
03. JULI 2012	474,09
04. JULI 2012	475,64
05. JULI 2012	481,40

OPGAVE 1

- a) Hvor mange point er den amerikanske dollarkurs steget fra kurs 470,62 i juli 2008 til kurs 610,46 i juli 2012? (Se skema nederst på siden).

Mellemregning

Facit

- b) Hvor meget udgør stigningen i procent?

Mellemregning

Facit

OPGAVE 2

Du rejste til England på ferie 3. juli 2012 og kom hjem 13. juli. Du fik ikke brugt alle dine pund og har 65 £ med hjem igen.

OPGAVE 3

- a) Hvis du sammenligner valutakursen i 2008 med 2012. Hvad er så forskellen på 100 stk. af disse valutaer i 2008 og 2012? (Skriv ind i skemaet)
- b) Hvor meget er faldet eller stigningen i procent? (Skriv ind i skemaet)
- c) Hvilken valuta skulle du have købt i 2008 og solgt i 2012?

VALUTA	2008	2009	2010	2011	2012	Forskellen på prisen for 100 stk.	Forskellen i %
DOLLAR \$	474,29	554,80	552,32	514,44	592,09		
EURO €	745,84	744,82	744,47	745,67	743,97		
SVENSKER KRONER	78,70	67,68	78,67	81,32	87,29		
KINESISKE YUAN RENMINBI	69,38	77,79	87,68	79,60	93,28		

a) Hvor meget er kursen steget i løbet af din ferie?

Mellemregning

Facit

b) Hvad betalte du for dine 65 £, da du tog af sted?

Mellemregning

Facit

c) Hvor meget kan du få for dem, når du veksler dem tilbage i danske kr., den dag du kom hjem?

Mellemregning

Facit

d) Hvor mange procent er dine britiske pund steget i værdi?

Mellemregning

Facit

KURSHISTORIK BRITISKE PUND

Dato	Kurs
03.07.2012	926,0900
04.07.2012	925,8700
05.07.2012	931,4500
06.07.2012	934,2500
09.07.2012	937,3400
10.07.2012	939,0200
11.07.2012	943,5100
12.07.2012	943,0600
13.07.2012	944,5700

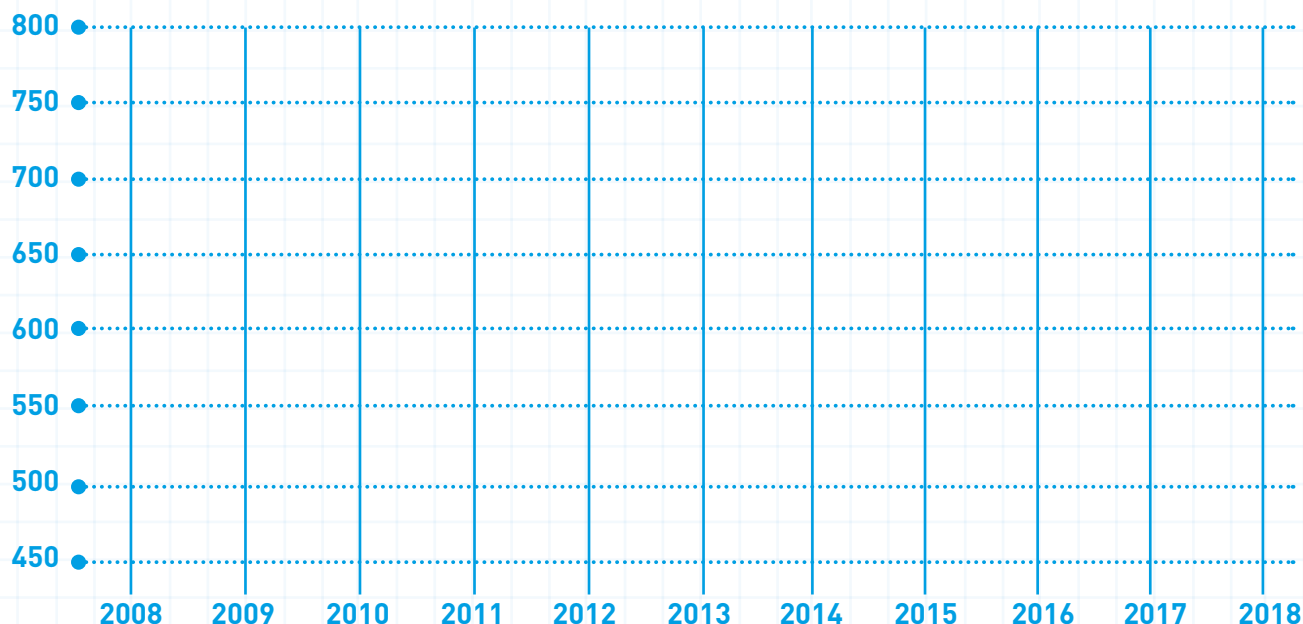

OPGAVE 4

- a) Tegn en graf for dollarkursen ind i koordinatsystemet

VALUTA	2008	2009	2010	2011	2012
DOLLAR \$	474,29	554,80	552,32	514,44	592,09
EURO €	745,84	744,82	744,47	745,67	743,97

- b) Fortsæt kurven, hvad tror du kursen på dollaren er om 5 år?

OPGAVE 5

- a) Tegn grafen for euro ind i det samme koordinatsystem.

- b) Beskriv forskellen mellem grafen for euro og dollar?

- c) Hvilken valutakurs tror du, Nationalbanken holder mest øje med, når den skal beslutte kursen på den danske krone? Dollaren eller euroen? Begrund dit svar?

OPGAVE 6

- a) Aflæs, hvad kursen på thailandske baht var i 2008? _____
- b) Aflæs, hvad kursen var på baht i 2011 _____
- c) Hvor meget er kursen steget i procent?

Mellemregning _____

Facit _____

- d) Hvor mange baht kunne man få for 1.000 danske kr. i 2009?

Mellemregning _____

Facit _____

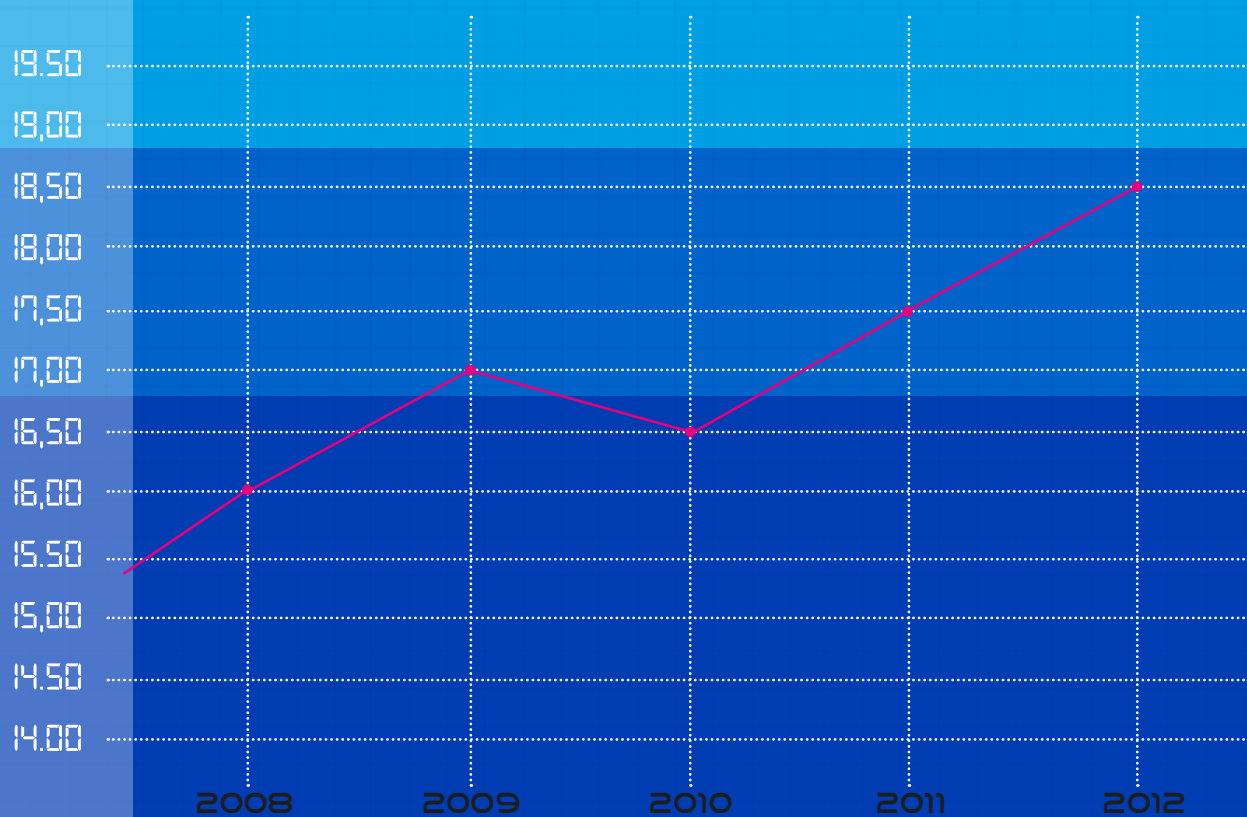

EKSPERTOPGAVE

- a) Hvad er kursen på valutaen, hvis du skal betale 2.049,19 kr. for 220 stk. af den?

- b) Tror du, det er dollar, euro eller britiske pund, som du har købt?

KURSEN PÅ THAILANDSKE BAHT

KAN DU BLIVE ØKONOMISK VISMAND?

SPØRGSMÅL

1

X

2

Hvad kalder man løn og penge man får?	Udtægter	Indtægter	Indlægter
Hvad står forkortelsen p.a. for?	Per alder	Pro aktie	Pro anno
Hvad er et budget?	Et valutabud	En økonomisk valuta	En økonomisk oversigt for fremtiden
Hvordan får man budgetoverskud?	Du får flere penge, end du bruger	Du bruger flere penge, end du får	Du har lige så mange, penge som du bruger
Du får 5,5 procent i rente på 2.000 kr. Hvad er renten?	10 kr.	55 kr.	110 kr.
Hvad er indlånsrenten?	Renten, du får for de penge, som du har i banken	Renten, du betaler for lånte penge banken	Renten, du skal betale din familie
Hvad er forskellen på indlånsrenten og udlånsrenten?	Indlånsrenten er altid højest	Udlånsrenten er altid højest	De er lige høje
Hvad betyder ÅOP?	Årlige Opsparing i Procent	Årlige Opsving i Procent	Årlige Omkostninger i Procent
Du låner 5.000 kr. til 9% p.a. i rente. Hvad betaler du første år i rente?	450 kr.	45 kr.	500 kr.
Du sætter 2.000 kr. i banken. Efter et år får du 250 kr. i rente. Hvad er renten?	12,5%	1,25%	250%
Hvad betyder kurs?	Prisen på et kursus	Prisen på et skib	Prisen på valuta
Prisen for 50 euro til kurs 755 er:	477,50 kr.	37.750,00 kr.	377,50 kr.
Dollarkursen stiger fra 590 til 600. Stigningen er på:	1,7%	17,1%	7,1%

0-3 RIGTIGE

Du bliver nødt til at læse hæftet godt igennem og tage testen igen. Hvis det ikke hjælper, bliver du nødt til at begynde på en opsparing, så du får råd til at betale din egen private økonomiske rådgiver til at tage sig af dit budget i fremtiden.

5-8 RIGTIGE

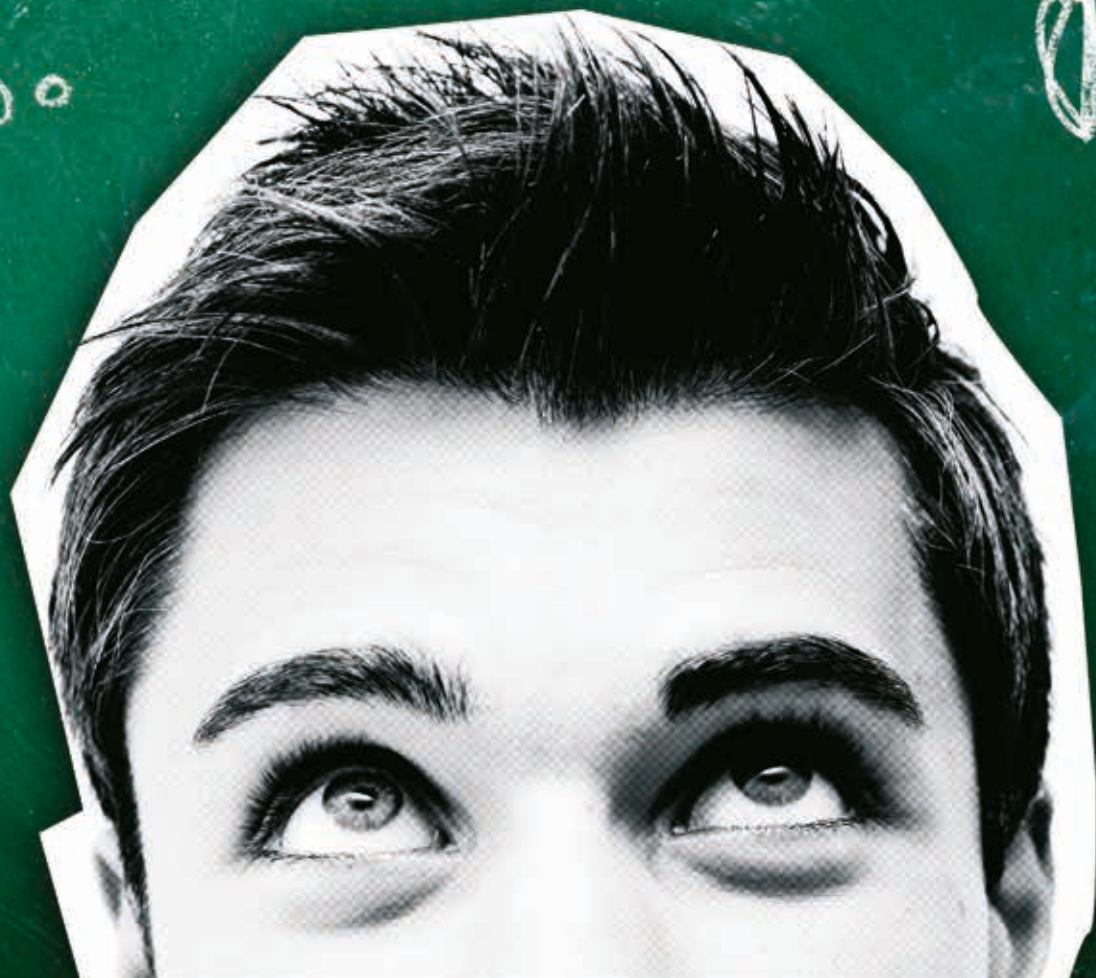
Du har OK tjek på det basale, men det er en god ide at spørge en økonomisk rådgiver om hjælp, når du skal vælge lån eller lægge budget.

9-12 RIGTIGE

Du har godt tjek på de økonomiske begreber. Du har overblik over renter, valutaer og budgetter. Du kan helt sikkert blive en god økonom, hvis du har lyst til at blive det.

13 RIGTIGE

Du kan blive den nye økonomiske vismand i Danmark. Der er kun fire af sådanne vismænd i Danmark, og de har tjek på alt inden for økonomi. De hedder vismænd, fordi det er lige før, de er så kloge, at de også kan forudsige, hvordan økonomien udvikler sig i fremtiden.

"Det er langt bedre
at købe noget vidunderligt
til en rimelig pris end
at købe noget rimeligt til
en vidunderlig pris."

Warren Buffett
Verdens måske rigeste mand

"Jeg har alle de
penge jeg har brug for
resten af livet - hvis
jeg dør i eftermiddag
ved 4-tiden."

Henry Youngman
Violinist/komiker

"Jeg får ofte at vide, at jeg er heldig.
Sjovt nok er det sådan, at jo mere jeg
øver mig, jo mere heldig er jeg..."

Jack Nicklaus
Professionel golfspiller

"Hvis du synes,
uddannelse koster mange
penge, så prøv uvidenhed."

Derek Bok
Tidl. President på Harvard University

spar Nord